

NEZASITOST

(odlomci)

Genezip Kapen nije podnosio ropstvo u bilo kom vidu – od najranijeg detinjstva ispoljavao je nepremostivu odbojnost prema njemu. (I pored toga nekim čudom je izdržao osmogodišnju dresuru oca-despota. Ali, to je bilo poput navijanja opruge mehanizma – znajući da se isti jednom mora odvrnuti, i to mu je pomagalo da se održi). Kada je imao oko četiri godine (već tada!) preklinjao je majku i guvernante da mu tokom letnjih šetnji dopuste da pomiluje nekog džukca, koji se opasno bacao vezan lancem, ili makar malog, melanholičnog psića koji tiho reži na pragu kućice – samo da ga pomiluje i da mu da nešto da pojede, ako već nije bilo govora o tome da ga puste s lanca na slobodu.

Stanislav Ignaci Vitkjevič, Nezasitost, korica

U početku dopuštali su mu da od kuće nosi hranu tim svojim nesrećnim prijateljima. Međutim, ta manija ubrzo je čak u njegovim uslovima izgubila meru. To se uglavnom događalo kod njih na selu, u beskidskotatranskom Luđimježu. Ali jednom, za vreme posete regionalnoj prestonici K. otac ga je odveo u zoološki vrt. Nakon bezuspešnih molbi da se iz kaveza puste majmuni hamadrije, prve životinje koje je tamo video, bacio se na čuvara i dugo ga udarao po stomaku svojim malim pesnicama, ranjavajući se o kopču kaiša njegovih pantalona. Zipčo je zauvek upamtio plavetnilo neba tog hladnog avgustovskog dana, tako okrutno ravnodušnog prema patnjama sirotih životinja. I ono čarobno sunce, kada im je (i njemu) bilo toliko loše... A osim toga, na dnu svega se nalazilo i nekakvo ogavno zadovoljstvo... Mada se sve završilo grčevitim ridanjem i teškim nervnim napadom. Jer, tada Genezip nije spavao tri dana i tri noći. Mučili su ga užasni košmari. Video je sebe kao sivog majmuna koji se češe o kavez i ne može da dodirne drugog majmuna. Taj drugi bio je nekako neobičan: preko svake mere užasan, s crveno-modrim prugama. Ne seća se da li je to doista video. Bejaše to sjedinjavanje gušćeg bola u grudima i osećanje nekog zabranjenog, odurnog uživanja... Taj drugi majmun bejaše on, a istovremeno posmatrao je sebe sa strane. Nikada nije shvatio kako se to odvijalo. A zatim – ogromni slonovi, lenje velike mačke, zmije i tužni kondori – svi bejahu on, a istovremeno ne bejahu. (U stvarnosti ta stvorenja je video samo letimično, dok su ga izvodili kroz drugi izlaz, dok se bacakao i ridao.) Ta tri dana boravio je u nekom neobičnom svetu zabranjenih patnji, bolnog stida, ogavne slasti i tajanstvenog uzbuđenja, ležeći pri tom u svom krevetiću. Kada se posle svega toga osvestio osećao se slab kao dronjak, i s pravom je prezirao sebe i sve slabosti uopšte. Nešto se urotilo protiv njega samog – bio je to zametak svesnog stvaranja snage u njemu. Rasipni stric, izrod porodice, luđimjerski gotovan govorio je: „Ljudi koji su dobri prema životinjama, užasni su prema svojim bližnjim. Zipeka treba strogo vaspitavati – inače će postati monstrem.“ Kasnije isto ga je vaspitavao otac, iako nije verovao u dobre ishode tog metoda – u početku to je činio iz posebnih razloga, jedino za vlastito zadovoljstvo: „Poznavao sam dve gospođice iz tzv. ‘dobre kuće’ vaspitavane u manastiru – govorio je. – Jedna je bila k..., a druga monahinja. A sigurno su imale istog oca.“

Kada je Genezip napunio sedam godina simptomi tog tipa su se naizgled potpuno stišali. Sve se povuklo u dubinu. U tom razdoblju je postao sumoran i između ostalog odao se potpuno drugačijoj zabavi. Išao je u šetnje sa svojim rođakom Toldom koji ga je uveo u nov svet, u svet autoerotskih perverzija. Bili su to užasni trenuci, kada je u obližnjem parku svirala uzbuđujuća muzika, a dečaci sakriveni u žbunju dražili su jedan drugog, izgovarajući suptilne gadosti i istražujući različite mirise. Dok na kraju nisu nesvesno, užarenih obraza i iskošenih očiju od neizrecive požude, zagrljeni, u svojim zdravim, jadnim telašcima postizali pakleni grč nepoznatog, večno tajanstvenog, nedostižnog blaženstva. Pokušavali su da ga sve češće produbljuju – ali nije im se dalo. I, ponovo su pokušavali – još češće. Posle toga izlazili su iz žbunja bleđi, crvenih ušiju i očiju, prokradajući se nekud kao lopovi, ispunjeni neobičnim *malaise*, tako reći bolom... Devojčice koje su se veselo igrale ostavljale su na njih neprijatan utisak. Bili su to tuga i strah, i žal za nečim nepoznatim, beznadnim, užasnim, mada i pored svega prijatnim. Nekakva ogavna superiornost nad svim ispunjavala ih je ogavnim ponosom. S prezirom i skrivenim stidom posmatrali su druge dečake, a videvši lepe mladiće kako flertuju s odraslim damama osećali su mržnju

pomešanu sa sumornom, ponižavajućom zavišću, u kojoj se ipak krila čar neobičnog uzvisivanja nad normalnom svakodnevicom života. Za sve je bio kriv (naravno, kasnije) Tolđo. Mada je pre toga bio najbliži, najvažniji prijatelj koji je poznao neobičnu tajnu zloslutnog blaženstva i hteo Zipeka da uputi u nju. Ali, zašto ga k a s n i j e Zipek toliko nije voleo? To je potrajalo dve godine s pauzama. Međutim, pred kraj druge godine njihovo prijateljstvo je počelo da se kvari. Možda upravo zbog toga. U to vreme, u vezi s tajanstvenim uživanjima pojavili su se neki novi simptomi... Zipčo se prepao. Možda je to neka užasna bolest? A možda je kazna za greh?

U to vreme majka je uprkos očevoj volji počela da ga podučava religiji. O t o m e tamo ipak nije bilo reči, kao o jednom od grehova. I pored toga Zipčo je neprestano osećao da prepustajući se Tolđovoj praksi čini nešto detinje „nedžentlmsko“, nešto r đ a v o. Međutim to zlo je imalo potpuno drugačiju dimenziju od neučenja lekcija, besa na roditelje ili dosađivanja sestrici koja za njega izvan toga uopšte nije postojala. Odakle mu to osećanje zla i zbog čega su ga kasnije napadali tuga i griza savesti, nije mogao da shvati. Odlučio se na energičan korak: s hrabrošću osuđenika otišao je ocu i sve mu ispričao. Strahovito uzdrman i užasnutiji nego kad je u pitanju poidioćenje, u sebi se uzjogunio i prekinuo onu ogavnu proceduru. Jer, u sebi je cenio razum koji je u diskusijama o prirodnim naukama, o tajnama prirode dominirao nad vršnjacima, čak nad licemernim, godinu dana starijim Tolđom koji je uz to bio grof – a on samo baron, pri tom „sumnjiv“, kako je od njega upravo saznao.

Započeo je period zdravog poživinčivanja. Borbe, trke, sport u svim varijantama progurali su iz njegove duše sećanje na pojave koje su i pored svega „s prirodnjačke tačke gledišta“ bile zanimljive. Otac mu u dovoljnoj meri nije ponudio teoriju. I, manija oslobađanja vezanih pasa vratila se udvostručenom snagom. Sada je to bilo povezano sa sportom – a takođe je bilo i plemenit pokušaj da se bude hrabar. Često se vraćao kući izujedan, pcepane odeće, blatnjav. Jednom je dve nedelje morao da ide s rukom u povezu, što mu je pokvarilo seriju veoma bitnih borbi s protivničkom „mladoturačkom“ partijom. Ta nesreća je u njemu malčice oslabila oduševljenje u tom pravcu. Sve ređe je odlazio u svoje oslobodilačke pohode, mada... Što se događalo uvek kada je iz nekog razloga želeo nešto drugo... Zamenjujuće aktivnosti.

Nastupio je i takozvani period sublimacije. Međutim, brutalno ga je prekinula škola. Ubistvena za izvesne prirode (uostalom, malobrojne), prinudan, takoreći mehanički rad koji pre budi mrzovolju prema nauci nego što podstiče interesovanje za njene tajne, presekla je to najbolje vreme u životu dečaka, onda kada se predosećanje nepoznatog povezuje sa budećim osećanjima prema gospođicama (prema „jednoj jedinjoj“), stvarajući isparenja nesvesne metafizičke neobičnosti (još uvek ne čudnovatosti) u odnosu na običan, svakodnevni život. Zipčo je i pored motoričkih sposobnosti teško učio. Prinuda je uništavala u njemu svako spontano oduševljenje. Cele zime naprosto je duhovno padao pod teretom rada, a i kratak raspust na selu bio je ispunjen sada obavezujućim sportom i seoskim zabavama. Osim vršnjaka koji su mu bili namenjeni za tu svrhu nije viđao nikoga i nije „bivao“ nigde u okolini. Kada je u jesen počeo malo da se uspravlja, morao je ponovo isto to i tako sve do mature.

Obećao je ocu da će direktno s ispita doći na selo i obećanje je održao. Na taj način izbegao je „živinsko“ matursko veče i čist, nevin, mada s osećanjem paklenih životnih mo-

gućnosti, dovezao se ispred dvora – takozvane roditeljske palate koja se nalazila u podnožju planine, nedaleko od Luđimježa. I, tek tu je počelo.

Informacija: Kao što je poznato, još je pred školom postao svestan da je baron i da njegov otac, vlasnik ogromne pivare nije isto što i majka, grofica s primesom mađarske krvi. Proživio je kratak period snobizma, ali potpuno lišenog zadovoljstva: tobož sa majčine strane sve je bilo u redu – nekakvi junaci, Mongoli, divljački pokolji u vreme Vladislava IV – međutim očevi preci nisu zadovoljavali njegove ambicije. Zbog toga je vođen srećnim instinktom, već od 4 razreda (tek u trećem je pošao u školu) postao je demokrata i omalovažavao je nesavršen kompleks svog porekla. To mu je donelo veća priznanja, omogućilo da izvesna poniženja okrene u pozitivnu korist. Radovao se tom pronalasku.

Probudio se nakon kratkotrajnog popodnevnog sna. Probudio se ne samo iz tog sna već i iz onog koji je trajao pet godina! Od živinskih vremena dečjih bitaka odvajala ga je pustinja. Veoma je žalio što to nije potrajalo večno! Ta važnost svega, jedinstvenost i nužnost s istovremenim osećanjem da na tom planu stvarnosti ništa nije ozbiljno – i lakoća i bezbrižnost koje proističu iz toga čak u vidu izgubljenih bitaka. Više nikada!... Ali, ono što je trebalo da dođe, činilo se još zanimljivijim, i – mnogo više – beskonačnim! Drugi svet. Ne zna se zbog čega se sećanje na dečje perversije sada sa svom težinom prekora zbog onih „zločina“ prebacilo drugde, kao i da su u t i c a l i na celokupan budući život. Možda je tako i bilo. Posle više godina poželeo je isto, ali se uzdržao od toga. Zadržao ga je stid zbog žena koje još uvek nije poznavao. Nije ih dublje poznavao, mada je upravo juče...

Informacija: Na železničkoj stanici je držan gvozdenom disciplinom, a na raspustu – ha – društvo nikada onakvo kakvo je želeo! Mada je ponešto čuo od drugova koji su ispili nešto više stvarnosti od njega, iako to nije bilo najvažnije.

Dakle, ipak s v e postoji. Konstatovanje toga nije bilo onako banalno kako se moglo činiti. Podsvesna, živinska ontologija, pretežno animistička, nije ništa u odnosu na prve zrake pojmovne ontologije, prvog opšteg egzistencijalnog suda. Sama činjenica postojanja dotle za njega nije predstavljala ništa neobično. Sada je prvi put shvatio ambisnu nedosežnost tog problema. Ukazalo mu se najranije detinjstvo u nekom dečje začaranom i dečje zlatnom, kroz prašinu nezemaljske čežnje prosvetljenom svetu najboljih, nepovratnih dana: majčina porodična palata u istočnoj Galiciji i oblak, doveden do belog usijanjanja, ispod koga se krila oluja, i žabe koje su kreketale u glinokopima oko ciglane, i škripa zardalog bunara. Prisetio se i stiha jednog druga sa kojim mu nisu dozvoljavali da se igra:

0 neobično, tiho, letnje popodne

1 sočno voće puno dubine,

U hladovitog senci zaboravljeni bunari. A zatim sumanute večeri i noći...

Upravo to je upravo za njega izražavao taj jadni stih, t o: ogromnost života i nepojamnost svakog njegovog trenutka, i strašnu dosadu, i čežnju za nečim neobuhvatno velikim. Ali, to je tek sada precizno shvatio. Onda kada mu je Ptaš u školskom nužniku prvi

put čitao tu tričariju, ona još ništa nije izražavala. Prošlost se osvetljavala u munji otkrivenja sadašnjice kao drugačiji, dotle nepoznat svet. To je trajalo delić sekunde i ponovo propalo, zajedno sa sećanjem, u tajanstvene čestare podsvesti. Ustao je, približio se prozoru, oslonio glavu o prozorsko staklo.

Veliko, žuto, zimsko sunce brzo se spuštalo, takoreći udarajući o razdvojeni vrh Velikog Pagura. Zaslepljujuća svetlost sjedinjavala je sve u uzdrhtalu masu raspaljenog zlata i bronz. Ljubičaste senke neizmerno su se izduživale, a šuma u blizini sunca pretvarala se u crni purpur, menjajući svakog časa blede, oslepelo zelenilo. Zemlja nije bila mesto svakodnevice, ono što o njoj i njenom odnosu prema ljudskom svetu znamo – već planeta viđena iz teleskopskih razdaljina. Zubata, rezbarena površina planina koje su se dizale nalevo, daleko iza blagih padina Velikog Pagura, činilo se kao da se naginje ka približavajućoj, ko zna zbog čega „tužnoj“ noći međuzvezdanih prostora. Sunce, sada već izrazito pokretno, vremenom je postajalo crno-zeleni kružić s zlatno-crvenim obrubom. Iznenada bojažljivim, nekako usporavajućim pokretom dotače linije dalekih šuma s krvavim račvastim oštricama. Crveno-crni baršun pretvarao se u modar, kada je poslednji zrak, razgranat u snop duge zasijao poslednji put kroz teške krošnje smreke. Pogled bačen u beskraj, vođen oslepljujućim sjajem, naiđe na čvrst otpor mračnog, znatno stvarnijeg sveta. Genezip oseti neku vrstu tupog bola u grudima. Minu neobičan trenutak poimanja tajne i realna običnost ispod te maske pokaza svoje sivo i dosadno obličje. Šta učiniti s današnjom večeri? To pitanje ga je podsetilo na prethodno, te se zamisli duboko, tako duboko da potpuno izgubi osećanje sadašnjeg trenutka. Nije znao da je to zapravo trenutak najveće sreće.

Kneginja mu se pojavila (uzdigla) u mašti kao živa. Mada ta slika nije bila odraz jučerašnje stvarnosti. Prisećao se nepristojnih gravira koje je video u biblioteci jednog očevog prijatelja, iskoristivši nebudnost te gospode i zavirivši u odškrinutu fioku. Kao na nekoj bestidnoj slici ugledao je njenu nagu figuru prekrivenu slapom tamnoride kose. Kružni niz zlokobno nasmejanih majmuna koji su šetali oko nje sa raskalašnim šarmom (svaki od njih držeći malo eliptično ogledalce) bio je najizrazitije otelotvorenje jednog crteža s koncentričnim krugovima, koji su simbolizovali životne sfere prema njihovoj važnosti. Nije li najvažniji bio centralni kružić? Ocrtavale su se dve nesrazmerne tačke gledišta i mučno poglavlje koje je proisticalo iz toga. Brutalno to se moglo uzeti kao: očev programski idealizam i želja za isprobavanjem zabranjenih užitaka, što je na nepoznat način bilo povezano s majkom. To je Genezip takoreći fizički osećao u grudima i genitalijama. Trenutak ranije toga nije bilo, a sada celokupna prošlost, i boravak u školi, i detinjstvo, postali su daleki, ali neraskidivo povezana celina – negativni jedino zbog odsustva rešenja novonastalog, nedokučivog problema. Tajna stvarnog rešenja tih pitanja za njega je uvek bila – od trenutka kada je postao svestan – nešto uznemirujuće i zloslutno. Nezdrava (zbog čega, dođavola, nezdrava?!) znatiželja ga je oblila nekakvom toplom, odvratno prijatnom tečnošću. Trgao se i odjednom se upravo sada setio da je to samo sanjani san. Čuo je nečiji glas iz bezdana bezličnog p o g l e d a, koji se upio u njega ubistvenim pitanjem na koje nije mogao da nađe odgovor. Osetio se kao neko nedovoljno pripremljen za ispit. Onaj glas je govorio brzo, nerazgovetno – jer, to je bila rečenica iz onog sna: „Videći crnog bitnika služe će nahraniti stoku, dok se pečenje peče.“ Obgrliše ga gvozdene ruke i ispod rebara oseti škakljiv bol. Bilo je to neprijatno osećanje, sa kojim se probudio, i koje nije mogao da

okarakteriše. [Da li вреди sve to proživljavati i udubljavati se u to, i udariti u plač zbog toga, da bi kasnije... brrr – ali o tome kasnije.]

Gotovo s radošću te k s a d a j e n a s l i c i z p a m ć e n j a opazio maljavu njušku muzičara Tengjera (koga je juče uveče upoznao), onu istu rascepljenost koju je danas sam u sebi proživljavao. Sputana snaga, koja se videla kao na dlanu u očima tog mušjaka, stvarala je nepodnošljiv pritisak. Njegove reči, koje je juče čuo (a nije razumeo) iznenada su u celosti postale jasne kao neanalizirana masa, odnosno samo njihov opšti ton. O pojmovnom smislu uopšte nije bilo govora. Dvostruki smisao života tutnjao je gluvo ispod ljušturu konvencionalnih „školskih“ tajni. Tu ljušturu su lomili besmisleni izrazi:

„Neka sve to bude. Sve ću uspeti da obuhvatim, savladam, pregrizem i svarim: svaku dosadu i najgoru nesreću. Zbog čega t a k o mislim? To je krajnje banalno i ako bi mi neko davao takve savete, ismejao bih ga. A sada samom sebi to izgovaram kao najdublju istinu, najsuštinskiju novinu.“ Te reči još juče su imale drugačije, obično značenje – danas se čine simbolom novih horizonata koji se otvaraju u potpuno drugačijim dimenzijama. Tajna rođenja i nezamislivost sveta bez prihvatanja vlastitog „ja“ – bili su jedina svetla tačka niza mračnih trenutaka. Tako se sve pokarabasilu. Ali, zbog čega? Kada je kraj trebalo da bude tako... ali o tome kasnije. Još juče celokupna nedavna mladost ocrtavala se krajnje jasno, kao živa, kao neprestana sadašnjost. Njena beskrajno sitna iscepanost onemogućavala je stvaranje epoha mimo (sada prividno) epohalnih događaja. Sada, tajanstvenom smrtnom presudom zatamnjena i udaljena, sav taj „veliki“ (?) deo života propadao je u neakvu sferu nepromenljivosti i završetka, poprimajući kroz to neznan, neuhvatljiv šarm, prvi put tragično osećajuće bespovratnosti prošlosti. U tom nemirnom talasanju promena koje su se odvijale u samom medijumu, u kome se odvijao nekadašnji život, promena koje su ostavljale sve apsolutno isto, a ipak nesrazmerno sa sobom jučerašnjim, san koga smo se upravo setili ispoljavao se kao oštra, tamna i u pogledu silueta jasna a iznutra zamršena zbrka koja je svetlela na ravnodušnom, vodnjikavoprozračnom ekranu sadašnjosti. Munjevit rastopljenost perspektiva, kao kada umoran pogled iznenada ugleda sve kao neizmerno daleko, malo i nedostupno, a samo jedan predmet uspeva da očuva prirodnu veličinu, pri čemu ta činjenica na neki tajanstven način ne menja opštu objektivnu proporciju delova u celom vidnom polju koja se lako konstatuje. [Poremećaji u ocenjivanju udaljenosti, viđenja predmeta u njihovoj stvarno prividnoj veličini, bez faktora svesne distance koja se menja na tlu mogućih opipnih utisaka, neposredan utisak prostornih odnosa u dvema dimenzijama. – Što nije bitno.]

Genezip je počeo da se priseća sna obrnutim redom u odnosu na njegov prirodni tok. [Jer se san nikada ne proživljava neposredno u trenutku svog sanjanja – p o s t o j i s a m o i j e d i n o k a o s e ć a n j e. Otud neobičan specifičan karakter njegovog najobičnijeg sadržaja. Zbog toga sećanja koja ne možemo precizno da lokalizujemo u prošlosti, dobijaju onu specijalnu obojenost sanjarija.] Iz tajanstvene dubine izmišljenog sveta nastao je niz prividno sitnih i nevažnih događaja, koji tobož ne pripadaju ničijem pamćenju, a toliko svojstvenih njemu, Genezipu koji poseduju neku onosvetovnu moć, da se činilo da i pored svoje beznačajnosti bacaju opasnu senku, punu predosećanja i prekora zbog neučinjene krivice na sadašnji trenutak postmaturske bezbrižnosti i zlatastog sjaja zimskog sunca koji gasne u purpurnim šumama. „Krv“ – prošapta i istovremeno sa vizijom crvene

boje oseti iznenadan grč u srcu. Ugleda poslednju kariku izvršenog zločina i dalje od toga, njen tajanstveni početak, koji se gubio u crnom ništavilu oniričkog nepostojanja. „Otkud krv – kada je u snu uopšte nije bilo“ – upita poluglasno samog sebe. U tom trenutku sunce se ugasi. Samo šuma na padini Velikog Pagura se svetlela, bledonarandžasto nebo bilo je ispresecano pilom zlatastih strela. Svet je opepelio u plavičastoljubičastoj tami, a nebo je zasvetlelo kratkotrajnom, plamenom zimskom zorom, u kojoj je poput zelene iskre treperila zalazeća Venera. San se ispoljavao u svom sve jasnijem anegdotskom sadržaju, a njegov bitan, neuhvatljiv i neizraziv sadržaj gubio u konkretnosti pomenutih događaja, jedva nagoveštavajući neki drugi, nedostižan život koji iščezava na rubovima svesti.

San: Išao je nekom ulicom nepoznatog grada koji je podsećao na prestonicu i na letimično viđen italijanski gradić. U jednom trenutku je opazio da nije sam, da u snovima osim obaveznog rođaka Tolđa za njim ide i neko njemu nepoznat, visok i plećat tip tamnoplave brade. Htede da vidi njegovo lice, ali je ono iščezavalo na neobičan, mada u snu krajnje prirodan način, čim bi ga pogledao. Video je jedino bradu i ona je upravo predstavljala osnovni sadržaj tog nepoznatog „tipa“. Uđoše u malu kafanu u parteru. Neznanač stade na suprotna vrata i poče da doziva Genezipa neznatnim pokretima. Zipčo oseti neodoljivu želju da krene za njim u dalje prostorije. Tolđo se smeškao sveznajućim ironičnim smeškom, kao da je dobro znao šta će nastupiti, ali to nije znao Genezip. Ustade i krenu za neznancem. Tamo se nalazila soba sa niskim plafonom, ispunjena gustim lelujavim dimom. Prostor nad njima delovao je beskrajno. Neznanač se približi

Zipću i poče da ga grli nekako nesimpatično srdačno. „Ja sam tvoj brat – ime mi je Jaguar“ – šapnu mu tiho na samo uvo, što je bilo povezano sa paklenim škakljanjem. Zipčo (tako su ga zvali kod kuće) već je trebalo da se probudi, ali to ne učini. Zbog toga oseti neviđenu odbojnost. Š čepa neznanca za vrat i poče da ga savija ka zemlji, istovremeno gušeći ga iz sve snage. Nešto (više ne neko), nekakva meka i bespomoćna masa sruši se na pod i Zipčo pade na nju. Zločin je izvršen. Pri tom oseti da Tolđo u njemu vidi odsustvo bilo kakvog kajanja već isključivo osećanje: želju da se izvuče iz teške situacije. Zipčo, govoreći nešto nerazumljivo Tolđu, ponovo krenu prema lešu. Njegovo lice je sada bilo vidljivo, mada je to pre bila jedna velika, užasno bezoblična modrica, a na vratu, ispod proklete brade jasno su se videle crveno-sive pruge od prethodno stegnutih prstiju. „Ako me osude na godinu dana – izdržaću, ako na pet – onda je kraj“ – pomisli Zipčo i uđe u treću sobu, u želji da sa druge strane kuće izađe na ulicu. Međutim, soba je bila puna žandara i zločinaca i s užasom u jednom od njih prepoznade svoju majku, preobučenu u sivi šlem i žandarski šinjel. „Napiši molbu – reče brzo. – Šef će te saslušati.“ I pruži mu veći list hartije. Na sredini kurzivom je bila naštampana rečenica koja je u snu bila puna nekakve užasne strahote, a istovremeno jedine nade. A sada, iz sećanja koje je tonulo u mrak zaborava, izvuče nešto što je ličilo na neuspehu formulaciju:

„Videći crnog bitnika slugu će nahraniti stoku, dok se pečenje peče.“ I, nastupi kraj sna.

Mrak je bivao sve gušću, a nebo poprimalo dubok, ljubičast ton koji se mogao poistovetiti s mirisom po imenu nepoznatog parfema kneginje Ticonderoge, prvakinje jučerašnje večeri. (Kasnije je Zipčo saznao da je bila čuvena Fontasinijeva „Femelle enragee“). Posmatrajući rađajuće zvezde osećao je neprijatnu prazninu. Prethodno stanje: zločinački san i osećanje nekog neiscrpnog bogatstva u sebi i van sebe – sve je bez traga nestalo.

Nešto prođe kao senka, ostavljajući dosadu, nemir i neku neprijatnu, lišenu čari tugu koja se nije dala promeniti u nešto uzvišenije. Naizgled nije se promenilo ništa, mada je Zipčo znao da se dogodilo nešto veoma važno, nešto što može odlučiti o celokupnom njegovom daljem životu. To stanje je bilo nesrećno, opirao se svakom pokušaju razumevanja – bio je to blok bez mane [i da li se вреди baviti sobom, da bi kasnije... Ah! Ali o tome ne sada]. Nepoznati računčija pomnožio je sve nekakvim faktorom neodređene veličine. Zbog čega je sve tako neobično? Metafizičko stanje bez forme. A ovde sledeće: u Boga nikada nije mogao da veruje (premda se čini da je majka upravo o tome sa njim davno, veoma davno razgovarala - ne o samom Bogu već o čudu. „...Verujem u Boga, ali u drugačijeg nego što je onaj prikazan u dogmama naše Crkve. Bog je sve i ne vlada svetom već samim sobom u sebi“). Tada je Zipčo osetio da je ceo svet (kao Bog) samo plava konkavnost kineske šoljice za kafu, onakve kakva stoji u nizu u hrastovom kredencu u trpezariji njihove kuće. Taj utisak je bio nešto kao *intraductible, irreductible, intransmissible et par excellence irrationnel*. Teška stvar. Hrist je za njega bio samo čarobnjak. O tome je u sedmoj godini života govorio svojoj dadilji, dovevši time staricu u očajanje. Majčina vera delovala mu je ubedljivije i osećao je da mu niko nije tako blizak kao ona, u njegovim najtajnijim mislima, i da mu niko nikada neće biti bliži. Međutim, među njima, čak u najlepšim trenucima, postojao je neki neprekoračivi zid. Iako ga je otac sa svojim strašnim gnevom i ledenom nesavrtljivošću mirnoće ispunjavao neizmernim strahom. Znao je da se zajedno s majkom bori protiv neke zle sile života, koja je uvek u pravu. Hteo je sada da ode majci i da joj se požali kako sanja strašne snove i da se u životu kriju užasne zasede u koje, bespomoćan i neiskusian, i pored sve svoje snage, pre ili kasnije, mora upasti. Iznenađnim povratkom ambicije savlada tu slabost i muškom odlučnošću brzo izračuna sve podatke o sebi: napunio je osamnaest godina – star je, veoma star – jer dvadeset godina predstavljaju duboku starost. Tajnu mora saznati i saznaće je – u malim delićima, redom, polako – mada teško. Neće se ničeg bojati, pobediće sve ili će umreti, ali časno. Samo zbog čega, u ime čega sve to će učiniti? Iznenada ga je obuzela mrzovolja. To mišljenje, besmisleno za taj svet, dobijalo je značaj neke tajanstvene magijske zaklinjalice, kojom se sve može rešiti. Mrak je brzo padao i samo ostaci svetlosti zore odražavali su se u staklima slika koje su visile na zidu. I, iznenada tajna tog sna i erotske budućnosti postade tajna svega – obavivši ceo svet i njega samog. To već nije bilo nerazumevanje svakog trenutka života posebno – jer, bejaše to nedokučiva tajna celog svemira, Boga i konkavnosti plave šoljice za kafu. I opet, ne kao problem vere ili nevere postavljen je hladno. Sve to je živelo i događalo se istovremeno, a pri tom sleđivalo u apsolutnoj nepokretnosti i zamiralo u očekivanju nekog nezamislivog čuda, konačnog otkrovenja, izvan koga ne bi bilo više ničeg – osim najsavršenijeg, najčudesnijeg, ni na koji način zamislivog Ništavila. U takvom trenutku prestao je već da veruje u tu iznuđenu veru koju je u sebi veštački budio uoči ispita – na zahtev majke – jer, religija nije bila obavezan predmet. Mada je majčina vera simbolizovana u plavoj šoljici za kafu bila daleko od uverenja lokalnog vikara. Teško je bilo osnovati vlastitu sektu – te je digao ruke od toga. I otkrivenje je definitivno zatajilo. Otad je celokupna religijska praksa postala programska laž za koju je bio zahvalan majci – mada, čak ni ona, jedino istinski voljeno biće – nije mogla da mu pruži veru. Bila je to disonanca koja će nekad u budućnosti takođe odigrati naizgled malu, ali važnu ulogu. I pored sve majči-

ne notorne vrline Zipčo je znao da se u njoj kriju neproučeni ambisi, povezani s tamnom stranom života, prema kojoj sada, sam lagano klizi. Zbog toga je, krijući to pred sobom, malčice prezirao majku. Znao je da bliže osobe od nje neće biti, takođe je znao da je ubrzo mora izgubiti, što je izazvalo prezir u njemu! Ništa se, dođavola, nije događalo jednostavno – sve je bilo sklupčano, zamršeno, pobrkano, kao namerno paklena životna salata koju je pripremio zao duh. Sada mu se tako činilo – a šta će tek biti kasnije! S određene tačke gledišta izvesne stvari su se kasnije pojednostavile, zahvaljujući toj životnoj svinjariji, kojoj po svoj prilici ne podležu samo sveci. Da li je onda imao prava da prezire? Istovremenost dva suprotna osećanja: divlja vezanost i prezir podizali su taj sistem u celini do visina neverovatnog ludila. Istovremeno sve je stajalo u mestu i ništa se nije menjalo. Srušiti unutrašnju branu koja ga odvaja od njega samog, uništiti sve zasede, razvaliti plotove koji veštački ograđuju poljanice školskog učenja! Oh – zbog čega je toliko vremena spavao?! A pri tom neobično spoznata (kako mu se činilo) misao, da će je na taj način (to znači na osnovu takve prošlosti, kao što je njegov) upotrebiti 2, 3, 4 puta intenzivnije... Ali čemu? Život kao takav tako reći nije postojao za njega. A pri tom se stideo takve misli - upravo to majci nikada neće reći, nikada, apsolutno nikada. Zaškripao su stari parket u susednoj sobi i dečji pištolj se uklopio u čudesnu mešavinu s muškom hrabrošću koja se rađala. Genezip je tek sada shvatio da je prošlo već 24 sata od njegovog dolaska.

Informacija: Matura je održana zimi. U strahu od rata školska godina se završila u februaru. Hitno su bili potrebni oficiri. U martu svi su očekivali izvanredne događaje.

Prethodnice kineskih komunista već su se nalazile na Uralu – samo korak od Moskve koja je ogrezla u kontrarevolucionarnim pokoljima. Opijeni manifestima cara Kirila seljaci su se užasno svetili za zlo koje im je učinjeno (učinjeno s osećanjem ostvarenog dobra) mimo volje, ne znajući da sebi zakuvavaju još goru sudbinu.

Stari Kapen je sve više gubio tlo pod nogama davnog života. Čak nije mogao da bude više strog kao nekad, iako je uspešno oponašao strogoću. Već je video vizijske potoke, reke, mora svog sjajnog luđimjerskog piva, usmerenog u određene pravce, već nacionalizovano, socijalizovano – video je postrojenja bez mogućnosti razvoja uz pomoć raznih dodatnih *trikova* koje je sam toliko primenjivao, dobivši posle očeve smrti pivaru u tako jadnom stanju, da je pre ličila na nešto samovoljno izraslo iz zemlje nego na rad čovekovih ruku i mozga. Bilo je to dosadno kao pila. Trebalo je to regulisati nekakvim „podvigom“ (?), kojim bi nadrastao samog sebe i proizvoljnošću svog postupanja predupredio moguću prinudu viših sila.

Zipčo je pomislio na oca, osetivši neprijatnu jezu u leđima. Da li će se okončati ta užasna vlast nad njim, koju je svesno podnosio od svoje dvanaeste godine? (Ostatak muka tonuo je u mračnijem periodu ranog detinjstva). Da li će uspeti da se trajno suprotstavi toj moći koja je u njemu lomila svaki samostalan impuls? Jučerašnje iskustvo u tom pravcu ostavilo ga je u unutrašnjoj rastrzanosti i neodlučnosti. Na samom početku Genezip je izjavio tatici da se neće baviti pivom, da neće na politehniku i da će se u septembru, ukoliko ne izbije rat, upisati na svetsku književnost, za šta se u školi poslednjih meseci pripremao. Književnost je trebalo da zameni u idealnom stepenu mučnu raznorodnost života – jer se

pomoću nje sve može progutati, bez trovanja i poživinčivanja. Tako je mislio nesvestan svoje sudbine naivni budući ađutant Vrhovnog komandanta. Odgovor oca je i pored sveg njegovog neverovanja u budućnost bio lakši napad apopleksije. Stari još uvek nije imao jasnu koncepciju budućnosti tog nespretnjakovića – to je bilo u vezi sa poslednjim unutrašnjim događajima i promenama – mada činjenica sinovljeve neposlušnosti samo što ga nije ugušila, poput nekakve materijalne neprijateljske ličnosti. Genezip je to podneo s čvrstinom dostojnom marabua. Život oca prestao je naglo da ga interesuje. Za njega je to bio neki stranac koji mu preprečuje put i suprotstavlja se njegovoj najbitnijoj nameri. Posle te scene obukao je prvi put frak (napad je nastupio u sedam uveče – već se bilo smrklo i vejavica je divljala oko luđimjerskog dvora) i u devet odvezao se sankama na bal kneginje Ticonderoga. Njeno lice zatreperilo mu je među navojcima pivarske dosade koju je zauvek odbacio. „Jedino ne postati figura neodređenog čoveka iz romana“ – prošaptao je Genezip tokom putovanja, odlučno. To se događalo na omanjoj poljani koja je nekoliko puta trebalo već da odigra ulogu mesta bitnih promena. Šapćući to nije dobro shvatao značenje vlastitih reči – imao je premalo iskustva. Nepogrešiv instinkt samoodbrane (glas daimoniona) delovao je nezavisno od inteligencije, ali u njenim regionima. Lice kneginje – ili pre maska skinuta s tog lica u trenutku maksimalnog intenziteta erotskog zanosa – to je bio onaj tajanstveni brojčanik, na kome je trebalo da se pokaže sat iskušenja i vrsta sudbine samo u njemu poznatim znacima. Uostalom, već je tamo nešto video, nešto halucinirajuće. Kako dešifrovati te simbole, kako ne pogrešiti, s obzirom da ništa ne znaš?

Informacija: Antikomunistički rat stvorio je veoma paradoksalno stanje kod svih naroda koji su učestvovali u njemu. Sada su svi učesnici imali hroničnu boljševičku revoluciju, a u Moskvi je „divljao“ Beli teror s bivšim Velikim knezom, a sada na čelu s „Carem“ Kirilom. Poljska je po cenu prividno strahovitih napora nekolicine ljudi (jedan od njih je bio sadašnji ministar Unutrašnjih poslova Diament Koldrik) (u biti nešto sasvim drugo je uticalo na uspeh njihove čuvene misije) sačuvala neutralnost i nije uzela učešće u protivboljševičkom krstaškom pohodu. Zahvaljujući tome nije imala revoluciju. Kojim čudom je to sve visilo o koncu, niko nije umeo da kaže. Svi su čekali bar teoretsko rešenje tog problema od učenika škole profesora Smolo-Paluhovskog, tvorca „dvostrukog sistema društvenih vrednovanja“. S obzirom da se uverio da je današnji sociolog naučnik, kome svesno nije bilo stalo do dualizma, već do uvoda u dalji, jednostavan svinjski pluralizam, jedino je mogao biti une dupe des illusions objektivizma i jedino izražavati teoretizovanu magmu pogleda date društvene frakcije. Praktična suština tog sistema koji su ti učenici detaljno razrađivali, bila je naučna organizacija rada – stvar sama po sebi dosadna, kao starčeve priče o davnim dobrim vremenima. Zahvaljujući njoj sve se ipak nekako držalo na okupu, jer su ljudi oglupevši od mehničnosti svojih činova polako prestajali da razumeju u ime čega su je realizovali, poistovećujući se međusobno u „poživinčivanju“ i bezidejnosti. Posao se nekako odvijao, ali šta je to bilo au fonds des fonds, to niko nije znao. Ideja državnosti k a o t a k v e (i drugih iluzija koje su proisticala iz ove) davno je prestala da bude dovoljan pokretač čak najjednostavnijih posveta i odricanja od individualne svinjskosti. I pored toga sve se odvijalo putem nekakve tajanstvene inercije, čije izvore uzalud nisu hteli da traže ideolozi p r i v i d n o vladajuće partije: Sindikat nacionalnog spasa. Sve se odvijalo p r i v i d n o – jer je to bila suština epohe. Žene su na tom brzo amerikanizujućem tlu svojevrsnog

primitivizma postajale veoma inteligentne, u odnosu na muškarce koje je rad zaglupljivao. Kod nas nekada retka precieuse izgubila je vrednost zbog ogromne ponude – naravno, pojedinačne. Mada je davala intelektualni ton životu cele zemlje. Prividni ljudi, prividan rad, prividna zemlja – samo prevaga žena nije bila prividna. Postojao je jedan čovek: Koscmoluhovič – ali o tome kasnije. A osim toga komunizovani Kinezi koji su se nalazili iza same inertne, dezorganizovane, obezjuđene Rusije. „Dočekasmo“ – ponavljali su drhteći od straha i besa razni ljudi koji su voleli kakvo takvo blagostanje. Oni na dnu su se veoma radovali, mada neiskreno. Jer, uvek su govorili da će se tako dogoditi. „A da nismo govorili...“ Šta bi onda bilo?

Sada, posle buđenja jučerašnje večer Zipču je izraslo iznad njega samog kao zloslutna, neskladna, crna varka, gomilajući se s druge strane nekadašnjeg, snenog života, izlivajući se u deformisanim oblicima u tu njegovu polovinu ili uopšte u deo koji je počinjao upravo u pozadini najneobičnijih istorijskih promena koje se jedino mogu upoređivati sa samim početkom ruske revolucije. Ono tamo je bilo *declanchement* – dok se sada ljudstvo prebacivalo na drugu stranu svoje istorije. Propast Rima, Francuska revolucija ličili su na dečije igračke u odnosu na ono što će nastupiti sada. Sada - upravo onaj časak koji beži i neće se vratiti – taj časak istisnut asimptotski, putem Vajthedove metode, vremenski okončan događajima koji se pokrivaju repovima i glavama. „Sadašnjica je kao rana - osim ako se ne ispuni nasladom, onda možda...“ – tako s nevinim smeškom reče kneginja Ticonderoga, grickajući kolačić s bademom, u biti isto kao i on – osetiti isti ukus, ideju tog ukusa podeljenog na dve životinjske njuške – [juče je imao utisak da su svi preobučena stoka – što nije bilo daleko od istine] – što je u njemu kondenzovalo osećanje sadašnjosti, istovremenosti i identičnošću, od čega je, čini se, sve pucalo. Ništa se nije smeštalo u sebi. Ali, zbog čega baš danas? Oh – što je to dosadno – „to“, što su izvlesne žlezde štrcnule izlučevine u unutrašnjost organizma umesto da ih usmere običnim kanalima. „Da li za to treba da zahvalim očima onog starog džukca“ – pomislio je o kneginji Irini, znajući da čini s t r a š n u nepravdu, da će se uskoro kajati (da, kajati – što mu je ogavna ta reč!) zbog svoje ljubavi prema njoj, govoreći joj to – t o, upravo n j o j! – (potreslo ga je to osećanje ogavne, životinjske, pomalo smrdljive intimnosti, do koje jednom mora doći), baš to, s okrutnošću mladosti koja ruši poslednje ostatke iščezavajućih sokova u umirućim polustarcima i starcima. Naravno da nije shvatao sav svoj ogavni šarm: – On, *Valentino obraznoe suščestvo* – kako ga je juče nazvala kneginja, zbog čega se strašno na nju naljutio – on s kratkim, tako pravim, malčice prčastim, malim, mesnatim, razdeljenim, a pri tom nimalo nesploštenim nosom, s tvrdo zacrtanim, izvijenim u vidu slova S tamnocrvenim usnama, a da pri tom nemaju ničeg crnačkog – nije bio odviše visok (oko 185 cm), ali veoma proporcionalno građen, sadržavajući u sebi potencijalno čitavo more patnji žena koje dosad nije poznavao. I nesvesno svim tim radovala su se sve ćelije njegovog tela zdravog kao volovski jezik. Duša se uzdizala iznad tih olimpijskih igri ćelija (za to nije postojala druga reč), malčice nepravilna, anemična, čak čudovišna i potpuno nerazvijena – ništa se o njoj nije moglo reći – jedino možda neki psihijatar, i to dobar – recimo, kao Behmetjev? Međutim, na sreću bilo je sve manje društvenih razlikica tog tipa i čak objedinjavanje svih njih na datom mestu i vremenu ne bi uticalo na slučajan tok događaja. I, ponovo: još juče je spavao u onom nekadašnjem školskom životu, čak na onoj večerici, na kojoj je, kako mu se

činilo, predstavljao sasvim mimo volje svu pivarsku moć barona Kapena de Vahaza, sada Luđimjerskih – a danas? Sam nije voleo pivo, a i osećanje da je parazit koji upravo tako živi, na nesreći radnika koji se dave u veštački poljskom *prosperity*, odnosno na američki način usavršenom u svojoj mehanizaciji do apsurdna, teškom do bola. Jedino bi pokajanje predstavljalo predavanje nekom poslu koji sa tim svim nema ničeg zajedničkog. Već je izabrao književnost koja u sebi sadrži celovitost života, kad tu – tras! – oca udari šlog. Sada se uverio da uopšte nije voleo tog zloglasnog velikog pivara („kralja slada“ – kako su ga zvali) – u poređenju, naravno, s bolnom do pucanja dosadnom ljubavlju prema majci. Ne – neće živeti u mukama (makar nesvesnim) na način tih pseudoljudskih poluživotinja, radeći bog te pita zbog čega. [Ah, što bi bilo lako načiniti od njih svetle duhove! Ali, za to su potrebne ideje – i izvesna seča tih otpadaka nekadašnje berze, koji su se još uvek, prljavi i smrdljivi od interesa, teturali po budžacima bede poljskog duha, onog koji se piše s velikim D (mada se o njemu toliko nije govorilo).] U najboljem slučaju može se dobiti nekakav procenat (ili mali kompromis) – majka i sestra (maska kompromisa). Dobro je po svaku cenu posle „buđenja“ izbeći suprotnosti sa samim sobom. Međutim, ta odluka je danas dobila drugačiju težinu – obuhvatila je pospanu prošlost, izazvavši u njoj odjek neverovatnih zamerki, poljuljavši izvesne čvrste tačke, kao što su: kuća, porodica, majka, i izvan kuće petnaestogodišnja sestra (koju dotle tako reći nije primećivao), lanenokosa Lilijan. Između ostalog i školsko učenje odvijalo se kao da nije školsko, kao uredno, jedino istinsko učenje, već samo kao glupost koja je mogla biti ovakva ili onakva, ili uopšte ne biti. Odmah – uz malo strpljenja, započeće život: svinjarije, nesreće, zanimljivi doživljaji i pornografija. Ah, dosta – u čemu se, dođavola, sastojala ta promena. Nemir u donjem delu stomaka, koji se javljao u vezi sa sveznajućim pogledom, nalik na tirkizne očne jabučice u svinjskom obličju, kneginjinih očiju (Genezip je imao kestenjaste oči – sjajan kontrast) – što je u vezi s tim ponižavajuće – jer, on je trebalo da bude u funkciji takvih gluposti! U neobičnosti nižeg stepena u poređenju s prošlim trenutkom spadala su sećanja na to veće, koja su se sada tek slagala u nekakav naizgled razumljiv rebus. Kao u nekakvom ubrzanom filmu, ispred očiju su mu prolazile slike i u vidu tamnih pilula koje su preletale kao meci kroz čestar značenjske sfere i razgovor se promenio. O, kako je drugačije shvatao njihov smisao u tom trenutku.